

והנה פרח מטה אהרון כו' ויגמול שקדים

הקדמת העורך

בפרשת השבוע מסופר על אודות המחלוקת המפורסמת של קורח ועדתו, מחלקות שהפכה לסמל של "מחלוקת שאינה לשם שמייים". חז"ל מונים כמה סיבות למחלוקתו של קורח ואולם בבסיס כולם עומדת הקנאה. קורח שהתקנא בכהונתו של אהרון יצא חוצץ כנגד ההגמוניה, לכאורה, שניכס משה למשפחתו בביסוס מעמדם בהנהגה ובכהונה של עם ישראל. את טענותיו כנגד משה ואהרון בעניין זה סמך קורח על העובדה כי לנשיא למשפחות הקהתי מונה אליצפן בן עוזיאל. עוזיאל הוא הצעיר מבני קהת ואילו יצהר אבי קרח היה הבן השני של קהת. הבכור במשפחה היה עמרם - בנו משה ואהרון, לכן על פי הסדר המתבקש היה קרח אמור לקבל את משרת הנשיא. סופם של קורח, דתן ואבירם (שותפיו להנהגת המרד) ומשפחתיהם היה מר – האדמה תחתם נבקעה בפקודת משה והם ירדו חיים שאולה. גם עדתו של קורח נספו באש שיצאה מאת ה' בעת שהקריבו מחתות על המזבח.

ואולם בעוד שבאופן נקודתי נענשו המורדים, עדיין נותרה התרסתו של קורח כלפי משה "וימדוע תתנשא, על-קהל ה'" בחלל האוויר כשהיא מאיימת להתפרץ שוב בהזדמנות אחרת. את המענה לכך הציע הקב"ה בעצמו (במדבר י"ז, ט"ז): "טז וינדבר ה' אל-משה לאמר. יז דבר אל-בני ישראל, וקח מאתם מטה מטה לבית אב מאת כל-נשיאיהם לבית אבותם--שנים עשר, מטות: איש את-שמו, תכתב על-מטהו. יח ואת שם אהרון, תכתב על-מטה לוי: כי מטה אהד, לראש בית אבותם. יט והנחתם, באהל מועד--לפני, העדות, אשר אנועד לכם, שמה. כ ונהיה, האיש אשר אבחר-בו--מטהו יפרח; ונהשכתי מעלי, את-תלנות בני ישראל, אשר הם מלינם, עליכם."

בקריאה שטחית של הפסוקים מעלה כל נושא המטות עם הפרחים והשקדים תחושה מעורפלת משהו. הרבה דרכים למקום, מכל מגוון האפשרויות האין סופי כמעט של ה' להראות לבני ישראל כי הנהגת העם ממונה על ידי ה' בעצמו, בחר ה' לכאורה באפשרות הפחות צפויה ומתבקשת ממה שהיינו אולי מצפים.

מהו הקשר בין מינויו של אהרון הכהן לבין מטה מצמיח שקדים? ומהו המסר החשוב הטמון במטה זה?

כל זה ועוד במאמרו של אדמוה"ז שלפנינו.

מזונותיו של אדם קצובין לו

כל יהודי מצווה מן התורה להתפלל לה' ולבקש על צרכיו. חז"ל תיקנו את סדר התפילה ואנו מתפללים לה' כפי שתיקנו חז"ל בסידור. מובן, שמעבר לכל המובנים הפנימיים של התפילה, ובפרט כפי שהם מתבארים בתורת החסידות, עדיין ישנה המשמעות הפשוטה של התפילה, ובפרט תפילת שמונה עשרה: בקשה של צרכיו הגשמיים של האדם. אם ברפואה או פרנסה או בהתנהלות מול המלוכה וכו'. זכותו ואף חובתו של כל אחד לבקש מה' את צרכיו הגשמיים, יום אחרי יום ואף שלש פעמים ביום.

ואולם כאן עולה קושי מסויים, שהרי אמרו חז"ל (מסכת ביצה): "מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה, חוץ מהוצאת שבת ויו"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה, שאם הוסיף מוסיפים לו, ואם פחת פחתין לו" ואם כן מה טעם להתפלל ולבקש כל יום? והרי מה שאדם אמור לקבל כבר הובטח לו בראש השנה, ומה שלא הובטח הרי לכאורה הוא לא יקבל (חוץ מהוצאות שבת ויו"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה). השאלה אף מתחזקת לאידך גיסא מכיוון מאמר חז"ל אחר – בגמ' במסכת ר"ה (ט"ז). נאמר (לגבי צרכיו הגשמיים של האדם) כי "אדם נידון בכל יום" ולפי דעה אחרת אף "בכל שעה"! אם כן – מהו הדין שדנים בר"ה?

האם גשמיותו של האדם מובטחת לו מראש השנה לכל השנה? האם מובטח האדם לקבל את כל מה שנקבע לו בראש השנה? האם בכח בקשותיו של יהודי להמשיך לו יותר מאשר הובטח לו? ומהי הדרך המהירה ביותר להמשיך את ברכת ה' כאן למטה בעולם הזה הגשמי? ואיך כל זה קשור למטה אהרון והשקדים?

מבאר אדמוה"ז:

אכן מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה. והכוונה בזה היא שהכמות שנקצבה לו שמורה עבורו, גם אם מאיזו סיבה לא יזכה האדם לקבל מה שהובטח לו כאן למטה בעולם הגשמי, עדיין שמורה הברכה עבורו כאוצר לעולם הבא. ואולם, אין זה בהכרח כי כל השפע שהוקצב לאדם בר"ה ונמצא עדיין בעולמות רוחניים כמציאות רוחנית, אכן יימשך ויתממש (מלשון ממשות) כאן למטה בעולם הזה הגשמי. זוהי כוונתם של חז"ל באמרם "אדם נידון בכל יום". במילים אחרות:

כל מציאות גשמית כאן בעולם הזה משתלשלת למעשה ממציאות רוחנית נעלית מאד, מציאות רוחנית שמצד עצמה אין לה שייכות לעולם הגשמי כלל. מציאות זו נקראת "החסד העליון" ומקורה בעולם "האצילות" שהוא הנעלה ביותר מבין כל העולמות. בתהליך ההשתלשלות "מתעבה" האור האלוקי תוך כדי ירידתו מעולם לעולם בריבוי עולמות וירידות. השתלשלות בעצם מהותה היא העלם והסתר אל אלוקות. כלומר שכל ירידתו מעולם לעולם בריבוי עולמות וירידות. בהסתרת התוכן הרוחני והאלוקי של שפע זה. כאשר האדם מקבל לידיו בסופו של דבר את השפע הגשמי, אין הוא רואה בחושיו את עובדת היות השפע שהוא אוהז עתה בידי, רוחני בשורשו. כלומר שהשפעת השפע האלוקי לאדם מהווה בעצם "ירידה" כלפי ה' ש "נאלץ" להסתיר את אורו כדי להעניק לאדם את צרכיו הגשמיים. ולכן בכל שלב

ושלב של ירידת השפע לעולם, ובכל יום ויום דנים את האדם האם הוא ראוי לכך שבגללו "יתעבה" אור אלוקי עד למצב שהוא נעלם לגמרי. באם אין האדם ראוי לכך מצד מעשיו, הרי למרות שהשפע הזה הוקצה עבורו, לא ימשיך להשתלשל ולהמשיך למטה יותר ויישאר כאוצר עבור האדם לעולם הבא שיוסיפו לו תענוג בגן עדן. ולכן, למרות שהשפע הובטח לו כבר בראש השנה, על האדם להתפלל בכל יום ולבקש מה' את צרכיו כדי שידונו אותו לזכות ויזכה שהשפע יימשך כאן למטה.

מעלתם של כוהנים – כמו השקד

בעם ישראל, בניגוד לעמים אחרים אין הכהונה "מינוי פוליטי". מי שלא נולד כהן לא יכול להיות כהן לעולם. הסיבה לכך היא כי הכהנים הם בניו של אהרון הכהן. "אהרן" אותיות "נראה" רומז על גילוי כל ההמשכות כאן למטה בעולם. מעלתו של אהרון, אותה הוריש לזרעו הכהנים עד סוף כל הדורות היא שבכוחם של הכהנים להמשיך את כל ההמשכות מרום המעלות ועד למטה במהירות גדולה וללא עיכובים. גם המשכות שהיו "תקועות" למעלה יש בכוחו של הכהן להמשיכם כאן למטה בעת שהוא נושא את כפיו. זוהי מעלה עצמית של כהן, אין זו מעלה נרכשת. כל כהן שיברך את עמו ישראל באהבה (כלשון הברכה), יגרום לפריצת כל המחיצות וימשיך את השפע כאן למטה בעולם הזה הגשמי ולכל אחד!

הסיבה לכך היא כי בעוד ששורש השפע הוא ב "חסד העליון" (שכנגדו יש גם דין וקיסרוג). הרי ברכת הכהן ממשיכה שפע מדרגת "רב חסד", כלומר חסד בלי גבול שאין מי שיכול לקטרג כנגדו ולעכב את המשכות, והוא נמשך כנהר גדול שמימיו זורמים בשצף קצף ואי אפשר לעקבם אלא הם סוחפים איתם את כל המעקבים בדרך.

בבחירתו של ה' בהוכחה של מטה השקדים ביקש ה' להבהיר לעם ישראל כי לא רק שאהרון הכהן אינו מינוי פוליטי, כלומר שאין אהרון הכהן רק דמות שנבחרה על ידי ה' להנהיג לצד משה בגלל כישרונותיו או קשרי משפחתו (שאז היה מקום אולי לטעות שאדם כישרוני אחר יכול להחליפו), אלא שמעלתו של אהרון הכהן שלשמה נבחר דווקא הוא וזרעו אחריו היא עצמית ובלתי ניתנת לרכישה. רק אהרון הכהן (וזרעו אחריו) יכולים להמשיך שפע לעם ישראל ללא מעצורים כאן למטה בעולם הזה הגשמי. נקודה.

דבר זה נרמז בשקדים: ידוע כי צמיחת השקדים היא מהירה יותר משאר הפירות. מרגע שהוא מציץ עד הרגע שהוא מוכן לאכילה עוברים עשרים ואחת יום (שלושה שבועות). מכאן גם שמו "שקד" כפי שנאמר בספר ירמיה (פ"א) "כי שקד אני עד דברי לעשותו". וזהו רמז לכוחו של אהרון להמשיך את השפע במהירות וללא עיכובים.